קולנוע

תעודה מאנגולה ועד שאתילה

האידוע המדכא ביותר של השנה: שבוע של סירטי־תעודה, בבואה של העולם הנורא שבו אנו חיים

אומרים שהקולנוע הוא בבואה של החיים. אם זה נכון הרי שהחיים שלנו איומים ונוראים. אומרים שהקולנוע התעודי הוא ראי העולם. אם זה נכון הרי שהעולם שלנו הוא הרע שבין העולמות האפשריים. זו לפחות המסקנה שה־סקתי, בעיקבות פסטיבל הסרטים האחרון שבו השתתפתי כשופטת. ועלי להודות, זה היה הני־סיון המתסכל, המדכא והכבד ביותר שידעתי מעודי.

במשך שבוע ימים, מבוקר (09.30) עד לילה (01.00) חייתי על דיאטה מיוחדת במינה שבה שימשו בעירבוביה טבח, הרג ורצח. הבוקר התחיל בסרט על טבח מחריד באנגולה, שבו מחסלים בקבלנות חיילי דרום־אפריקה, בעזרת כוחות ה„אוניטה" הכושים, את בני אנגולה, משום שא־לה אינם דוגלים באפרטהייד.

אחריו בא סרט על ילדי דרום־אפריקה, המציין שמאז הונהג מישטר־החרום בארץ זו נעצרו יותר מ־10,000 ילדים, בעיקר כושים, מגיל שמונה עד 13, בלי מישפט, בלי הסבר ובלי סיבה. הם הוכו, עונו ואחרי כמה חודשים שוחררו נכים פיסית ונפשית. מאפנגניסתאן הגיע סיפורו של ילד שנפל קורבן למילחמה המשתוללת שם, ויחד עם ילדים נוספים, נכים כמותו, עבר תהליך מכאיב של שיקום.

בצהריים — סרט תעודי על טבח היהודים בעיירה קיילשה בפולין אחרי תום מילחמת־העו־לם השנייה, כאשר הניצולים, שחזרו ממחנות־הריכוז לברר אם קרוביהם עדיין בחיים, שימשו טרף, יחד עם השרידים שנותרו בכפר, לפולנים צמאי־הדם. בני הכפר זרקו ילדים ונשים מן החלונות, ואת אלה שהצליחו להימלט, הטביעו בנהר. הכל עקב עלילת־דם חדשה־ישנה — שני ילדים נוצרים שנמצאו מתים בכנסייה, ואשר היהודים השתמשו, כביכול, בדמם לאפיית מצות.

הכומר של הכפר מסביר בכובד־ראש לצאן מרעיתו, כי „פעם, בשנים עברו, היו באמת זקוקים לדם של ילדים כדי לעשות אינפוזיות למשל, אבל היום יש כבר דרכים יותר מתקדמות."

אחרי ארוחת־הצהריים הוצגו סרט קצר על שריפת הכנסיות ברוסיה בתקופת סטאלין, סרט על המישטרה הבראזילית והמצור שהטילה על עניים מרודים מבקשי אדמה, וסרט על שאתילה — הנורא מכל מה שראיתי עד היום, אף שהעיניים כבר הורגלו במראות־הזוועה של לבנון.

הסרט שצולם על־ידי צלם חובב, בימים שבין אוקטובר 1986 ועד לינואר 88, אינו מתיימר כלל לעסוק בפוליטיקה וגם אינו מנתח את מה שאירע שם. הוא אינו נכנס לתוך הקונפליקט הישראלי־הערבי, אלא מציג תמונת־מצב.

עקב המילחמה הבלתי־פוסקת בין הפלגים השונים בלבנון נמצאים 4000 התושבים הפלס־טינים של שאתילה במצור מתמיד. הם חיים בהריסות שמתחת לפני האדמה. חפרפרות פצו־עות ורעבות הקוברות את מתיהן למראשותיהן, באין אפשרות לקבור אותם בחוץ. כל אספקה או מיטען של תרופות המתקרב למקום מופצץ ונפוץ לכל עבר. המגיפות חוגגות. המוות שולט.

האירוניה הגדולה מכל התגלתה לעיני בכל פעם שיצאתי לנשום טיפת־אוויר בחוץ: הפסטיבל ה־20 לסירטי־תעודה, החשוב והגדול בעולם, התרחש בניון — עיירת־מחמדים על חוף אגם למאן, 10 דקות מז'נווה. התעודות מאנגולה ושאתילה, דרום־אפריקה, אפגניסתאן וניקארא־גואה, ארמניה וקאמבודיה, כולן הוצגו לא רחוק מארמון האו"ם, אלא שאף פוליטיקאי אחד לא היה שם לראותן.

שחקנים סאפנובה ומאסטרויאני
„עיניים שחורות" — חובה לראות!

תדריך

חובה לראות:

תל־אביב: היצ'קוק בבית לסין, קפה בנדד, כפו קטן שלי, בוקר טוב ויאט־נאם, בנלל המיל־חמה ההיא, הנסיכה הקסומה, החגיגה של באבט, קיץ אצל סבא, הקומיסרית.

ירושלים: החגיגה של באבט, קפה בנדד, בוקר טוב ויאט־נאם, הקיסר האחרון, אהבנו כל־כך.

חיפה: ליידי איב, בחר בי, קפה בנדד, בוקר טוב ויאט־נאם, עיניים שחורות, בנלל המילחמה ההיא.

תל־אביב:

★★★★ **קפה בנדד** (דיזנגוף, גרמניה, מוצג גם כתיאטרון ירושלים בירושלים ובאורלי בחיפה)

הקומיסרית
מישפחה מאמצת מהפיכה

— באווארית מרובעת נקלעת לביסטרו שכוח־אל במידבר האמריקאי ולידידות עם כושית מרת־יום וצייר מובטל. הקסם והזרות שבין התרבויות הופכים לידידות מפרה. המידבר הופך לאגם מים, וכולם משגשגים ופורחים.

★★★★ **החגיגה של באבט** (גורדון, צר־פת־דנמרק, מוצג גם באימפריה 1 בירושלים) — לפי סיפרה של איזק דניסן בישל הבימאי הדני הוותיק, החי בפאריס, את הארוחה הצרפתית המפורטת והארוכה ביותר שנראתה אי־פעם על הבד. סרט מענג לאנשים אחרי ארוחת הערב.

★★★★ **קיץ אצל סבא** (מוסיאון, טאיוואן) — אחד המוכשרים בין בימאי טאיוואן, הו שיאו שיאן, בסיפור פשוט על ילדים הנאלצים לבלות קיץ אצל סבא בזמן שאמם עוברת ניתוח בבית־חולים, ועל החוויות הקטנות המעניקות טעם לחיים.

★★★★ **הקומיסרית** (תכלת, ברית־המוע־צות) — סרט שהעניק לבימאי שעשה אותו חופשה מאונס למשך 20 שנה, האשמה: ציונות. סיפור אנושי על קומיסרית בהריון בזמן המהפיכה הארומה, המאומצת על־ידי מישפחה יהודית, המ־למדת אותה איך להיות אם ואשה.

עדנה פיינרו ■

פליטים בניו־יורק

אנה (פריז, תל־אביב, ארצות־הב־רית) – שחקנית צ'כית שהיתה כו־כבת בארצה, בימי „אביב פראג", ו־נאלצה לגלות ממנה, מנסה להת־פרנס בכבוד בניו־יורק, בסביבה זרה לה, המסרבת לקבל אותה גם אחרי 20 שנה. יום אחד נוחתת על סף ביתה צעירה אלמונית מן הארץ הישנה, המכירה את השחקנית מן הסרטים שעשתה פעם ומעריצה אותה בכל מאודה. מערכת־היחסים בין השתיים וביניהן לבין העולם הסובב אותן, היא תכלית הסרט כולו.

אניישקה הולנד, שכתבה את התסריט, מכירה היטב את האקלים החברתי והאמנותי שבו נתקלים מאורות הקולנוע ממיזרח־אירופה כשהם יוצאים למערב, מאחר שהיא עצמה נמצאת במצב כזה. על כן, ניתן לחשוד שהיא משתמשת לעלילת הסרט באירועים אמיתיים, שרק צעיף קל של הסוואה משוך עליהם.

אולם, מה שמתחיל כסאטירה מעניינת על פער־תרבויות, הולך ומתפתח בהדרגה למלודראמה די צורמת ומרגיזה, מעין פאראפראזה על הכל אודות חווה והעימות בין שחקנית בסוף דרכה לבין שאפתנית צעירה הנמצאת בתחילתה. הסיפור אינו מתקדם בצורה סבירה לשום מקום, והוא גולש להגזמות, כמו ארוחה בבית הידיד של אנה, סופר מבטיח בעיני עצמו שעוד לא פירסם שורה אחת בגיל 40.

פוריצקובה וקירקלאנד: דוגמנית ושחקנית

הסרט נשען בעיקר על הופעתה של סאלי קירקלאנד בתפקיד הראשי, הופעה שבזכותה היתה מועמדת לפרס האוסקר. גילום שחקנית הוא תמיד עניין מפתה וקירקלאנד מפגינה יכולת מיש־חק וירטואוזית, אינה חוששת להיחשף במצבים פחות זוהרים ואף משתמשת בשנים החרוטות על פניה לטובתה. אולם כשה־סרט הולך רחוק מדי, גם היא נוטה לעשות אותו הדבר, וחבל.

מחפשים שפויים

כוכבים ופסים (אלנבי, תל־אביב, ארצות הברית) – הנדרסון דורס הוא בחור אנגלי תרבותי ומנומס, בוגר המגמה לאמנות באוכספורד ו־מעריץ מושבע של אמריקה. הוא מאורס לבת היבשת החדשה, העובדת אצל אביה, בעל חברה למכירות פומביות של חפצי־אמנות. החיים בניו־יורק הם הרפתקה בלתי־פוסקת עבורו. כל זר ברחוב הוא סכנה פוטנציאלית. מאחורי כל פינה מסתתר בריון, וחוץ מן החבר הכושי, שעימו הוא מתאמן בסיף (כמה תרבותי ואירופי), אין אפילו דמות אחת שפויה וסבירה בכל הסביבה.

אלא שניו־יורק היא גן־עדן בהשוואה לעיירה שכוחת־אל בשם לוכסורה ביץ' שבג'ורג'יה הדרומית, לשם נשלח דורס כדי להביא ציור נדיר של רנואר. המחזיקים בתמונה הם בני־מיש־פחה שלעומתם גיבוריו של טנסי ויליאמס הם סמל הסולידריות וההגיון. כל אחד מבני־המישפחה מאופיין במופרעות פרטית משלו, המופגנת בראוותנות חולנית מחרישת־אוזניים.

הבימאי פאט או'קונור, שסרטיו הקודמים (קאל, חודש בכפר) היו סמל של איפוק, עידון וריסון, שוקע בתוך ביצת המוניות צעקנית, בניסיון נואש לעשות סאטירה חברתית, שבמקום להצחיק, מביכה עד מוות. אמריקה, כפי שהיא מוצגת כאן, היא מקום שרק רפי־שכל יכולים לרכוש לו חיבה כלשהי, והא־מריקאים הם גזע מוקצה מחמת מיאוס.

מאריי צ'ייקין וקנט ברודהרסט: בריונים ומטורפים

הבימוי נעשה ביד גסה, כאשר כל בדיחה מוגשת לצופים בכפית, שחס וחלילה לא יחמיצו אותה. המישחק חיצוני ושקוף ובכמה מיקרים הוא היה מתאים יותר לחלטורה מאשר להפקת־יוקרה של חברת־סרטים מכובדת.

מה הניע את או'קונור לסטות מן הסיגנון שלו למלכודת־פתאים שכזאת, לא ברור עדיין, צריך רק לקוות שלמד את הלקח ויחזור בסרטים הבאים לעסוק במה שקרוב יותר לליבו.